

İsmail Habib'in Edebiyat Tarihi üzerine tartışma, o dönemin eleştirisi anlayışını ortaya koyuyordu

GULTEKİN TARI

İsmail Habib (Sevük) (1892-1954) "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi" (Türk Yenileşme Edebiyatı Tarihi) adını verdiği eseri yayımladığında (1925), on bir yıllık edebiyat öğretmeni. Yaşamının daha sonraki yıllarını da hemen bütünüyle aynı uğraşın çevresinde doldürmüştür. Kişinin eşya ve olaylara bakışı onları ele alış ve değerlendirmesi -küçülen ve büyüyen oranlar içinde olsa da karakteri yani beden yapısı, kültür birikimi ve yetiştirdiği çevre gibi öğelerin oluşturduğu sınırlar içindedir. Etobur bir canlıyla bir ressamın ya da bahçıvanın yapraklı bir bahar dalına bakışlarında başkalıklar bulunduğunu unutmamalıyız. Dünya tıp literatürüne, pratisyen bir hekimin vereceği şey -herhalde- çok azdır. Edebiyat üstüne söz etmekse, sanırım, somut olgular üzerine konuşmaktan daha zordur. Hele hele, "Edebiyat tarihi" yazmak ve onu kalıcı kılmak, kesinlikle çokyanlı birikimler ve yetenekler gerektirir. Bir uğraş dalında on bir yıllık emek, olsa olsa eldeki dağınık notların derlenip toplanması demek olur. Ve bir yerde de yeteneğin belgelendirilmesi olmaktan çıkıp geriye teper, istenilmeyene varır.

Bakınız:

"Bu eser sadece mektep kitabı olmak için yazılmadı, fakat öyle tertib edildi ki talebeler de bu kitaptan seviyelerine göre, derece derece yararlanabilsinler." -"Ne çok engin bir 'ihtisas' Mecelle'si, ne çok seçilip süzölmüş bir klasik olamamak: Bunu eser için bir eksiklik olarak gösterebilirler. Kitaba imzasını atan;

on bir senelik edebiyat tarihi öğretmenliğinin deneylerini gözü önünde bulunduru: İnanmaktadır ki çok kısaltılmış ve çok klasik kitaplar ruhlara durgunluk, çok dağınık ve çok geniş eserler dimağlara yorgunluk veriyor. Kitabı daha kısaltaydım amaçtan, daha uzataydım fikri dağıtmaktan zarar edecektim. Ya bir şey anlatmak, ya anlattığını ayrıntıya kurban etmek: İkisinden de elimden geldiği kadar çekinmeye çalıştım."

"Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi"nin önsözünden alınan yukardaki parçaların ilkinde İsmail Habib, "edebiyat tarihi" yazarından çok bir edebiyat öğretmeni olduğunu açıkça söylemektedir. İkincisindeyse, bir bilim adamının ya da bir sanatçının yalnızca "konusuna bağlı" ve "hep onunla yaşar" olmadığını; sanatçı özgürlüğünün ve bilimsel bağımsızlığın "başkalarının neler diyebilecekleri"yle sınırlı olduğunu; bütünüyle tedirgin ve ikide bir arkasına, sağına soluna bakınır olduğunu -yine apaçık- göstermektedir.

Yarım yüzyıllık bir aradan ve konunun bugün ele alınış biçimindeki bilimsel aşamadan sonra bir yaklaşımın yetersizliği ortadadır. Yine aynı önsözde yeralan aşağıdaki bölüme bakalım:

"Kitapta izlediğim başlıca yol, kusurları sıralamaktan çok başarıları belirtmeye çalışmak oldu. (...) Yalnız hep çürük noktaların sayılıp dökülmesi ne doğru, ne yararlıdır. Varlık yalnız değerdedir. Değersizlikleri yok saydım." Bu tutum, hiç bir yer ve zamanda, hiç bir konuya bilimsel yaklaşımın ölçüsü olamaz. Olursa eğer, sözü edilen konuyla ilgilenenlerin sayısı kadar

"gerçek"le yüzyüze kalınması kaçınılmaz olur. İsmail Habib'in, ele aldığı konuyu kendi ölçüleriyle ve kesenkes temellendirmesi, Yahya Kemal'in bir nüktelerini hatırlattı bize: Onu bir gün Galata rıhtımında görenler, "Hayrola üstad, yolculuk nereye?" derler. "Şu bizim İsmail Habib anlatmadan İzmir'i görmek istiyorum!" karşılığını verir.

Aslında bir edebiyat tarihi yazarken tutulması gereken yol, çok da karışık değildir:

Edebiyat tarihi, "edebiyat"ın tarihi olacaktır. Tarihse, belirli olayları kendi zamanı içinde inceler. İnsan düşünsel ve duygusal yaşamı içinde bir bütündür. Bu bütün, ancak, teorik olarak birbirinden ayrılabilir. Bir bakıma, duygusal hayat düşünsel hayatı bütünüyle kavrayan ve ona yön veren bir üstünlük de taşır. Edebiyat, güzel sanatların bir dalıdır ve "dil" ile konuşur. Bizi, fikrin doğruluğu veya yanlışlığı iğil, kendini anlatmak için süründüğü biçim ilgilendirmelidir. Kısacası, duygusal yaşamın dil'e yansımalarıdır, uğraşılacak şey. Her bilim dalının bir merkez-noktası, bir de ikinci üçüncü derecede ilgilendiği konular vardır. Merkez-konu edebiyat tarihi olunca, psikoloji ve biyografi onun çevresindeki ilk çemberlerdir. Siyasal tarihle düşünce tarihi onlardan sonraki sıralara yerleşirler. Öte yandan bu ikinci derecedeki öğelerin, merkez-konu edebiyat tarihiyle çok sağlam organik bağları da olmak gerekir. Bütün bunlardan başına, edebiyat tarihi yazarının sanatçı bir duygusal varlığı, ele aldığı konulardaki coşku ve duyguları inceleyip anlayacak

bilimsel bir alt-yapıyı kesinlikle kendinde bulundurması gerekir. Bundan sonra da, a)Sanat eserinin kaynaklandığı kişiyi, toplumu ve çağı içinde belirleyecek, b)Kullanılmış olan dilin incelendiği ana kadarki gelişimini -eser "dil" ile yaratıldığından- eksiksiz bilecek, c)Ve sonunda sanatçının yaşadığı toplumun sanat anlayışını gözönünde bulunduracaktır. Bu noktadan sonra ise bütün emek "eserin kendisi" üzerinde yoğunlaşacaktır. Cenap Şahabettin, "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi" yazarıyla tartışırken, kendileri hakkında "konu-komşudan derlenilmiş" bilgilere de dayanıldığı biçiminde bir sitemde bulunuyor. İsmail Habib ise, birçok ayrıntıya epeyce gereksiz karşılıklar sıralarken, bu konuda okuyucuyu -kendi hesabına- doyurmadan geçiyordu.

İmparatorluk çağı edebiyatçıları üstüne bilgiler, "tezkire"çilerce verilir ve onlar da konularına kişisel eğilimleriyle yaklaşır, çok zaman gerçekten değerli şairleri eserlerinde görmezlikten gelirlerdi. Oysa, bu biçim retorik kitapları gerçek edebiyat tarihi için ancak bir malzeme olabilir. Edebiyat tarihi için çok uğraşmak, bir sanatçının her eserini ayrı ayrı incelemek, fişlemek; her edebî akım ve tür için, bu akım ve türlere bağlı sanatçılar için bilimsel monografiler yazmak ya da -varsa- yazılanları elaltında bulundurmak gerekir. Ancak bundan sonradır ki bir sentez olarak "edebiyat tarihi" ortaya çıkabilir.

Bu biraz uzunca görünen başlangıcı, "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi" üstündeki tartışmaları aydınlatıcı

ön-bilgiler olarak düşündüğümüzden göze aldığımızı, fazla gecikmeden vurgulayarak 1925'lerde epeyce ilgi çeken ana konuya geçebiliz.

Tartışmanın başlıca tarafları Cenab Şahabettin'le İsmail Habib'dir ama, daha önce iki-üç yazılı konuya değinenler de vardır:

İlk yazı, "Akşam"da Fazıl Ahmed imzasıyla çıktı. Yazarını tanımadığı bu eserin, yenilik edebiyatımızın ki bu sözle başlangıcı Tanzimat olan Batı'ya dönük edebiyat anlatılmaktadır "en doğru, en kapsamlı ve en şeffaf" yapıtı olduğunu; yazarınsa "görüşlerinde hem pek uzun mesafeleri fetheden bir teleskop kuvveti zahir, hem de en hurda tafsilâtı yakalayan bir mikroskop inceliği" taşıdığını büyük bir coşkuyla yazıyor. Ona göre bu kitap "lekesiz, potsuz"dur, "dakik bir ilim ve rakik bir zevk" in; "doğru görüş, iyi geçiş ve pek temiz yazış"ın ürünüdür. Fazıl Ahmed'in kitabı iki gün önce gördüğünü, "...muharririne şimdi gıpta ve hürmetlerimi arz için beni bir müddet hoplatan bu mühim eseri matbaada biraz gözden geçirdim," dediğini kendi sözleri olarak ve yedi yüz büyük sayfalık bir kitap için böyle bir eleştiri yazabildiğini, o yılların anlayışına ışık tutması için özellikle belirtmek isteriz.

İkinci yazı "Halk" gazetesinde çıkar; kitabın yayımlandığını okuyucuya duyurmak amacı taşıyan kısa bir haberdir. Bir hafta sonraki yazıysa, özellikle eserin eksik ve yanlışlıklarına değinmektedir ve "bugünkü" tarih anlayışının birtakım olaylar ve adlar sıraladığını belirtmekte; özel değerlendirmelerden çok uzak olduğu ve her devrin edebiyat olgusunun toplumun sosyo-ekonomik yaşantısıyla yakın ilişkilerin ürünü olarak ele alınması gerektiği vurgulanmak-

tadır. Bizdeki edebî yenilik, Avrupa'da yerleşmiş olan sermaye burjuvasının eski Osmanlı İmparatorluğu'na 'hulûl ve nüfûz için' gösterdiği büyük ekonomik, toplumsal hareketin bir sonucudur. Tarihin bu önemli olgusu eserin hiç bir yerinde olaylarla ilişkili gösterilmemiş değildir." Gazetenin (★ ★ ★) imzalı yazısına göre, bağışlanamayacak büyük bir eksiklik tir bu.

İsmail Habib'e göre, "sanatkar bir kalem tarafından (★ ★) işaretli ve sözü geçen gazete'ye karşılık olarak Akşam'da yayımlanan bir başka yazı, "üslûbundaki özellik ve harareten" ötürü Ahmet Haşim'indir: "Yarın ölüm, bütün çıkıntıları silince insanlar ve eserler pek muhtemeldir ki- İsmail Habib Bey'in eserindeki vaziyetleriyle ebediyete gömüleceklerdir. Onun için bu eser, bazı ahmak mağrurları, tali' ve kaderin feci' bir âyinesi gibi titrettirdi. Ve iğrenç ağızlarını gayz ve gazabla köpüklerdirdi."

Tartışmaya, bir yıl sonra, "Eylül" yazarı Mehmet Rauf da "Yeni Ses" gazetesindeki bir yazısıyla katılır. Şimdiye kadar böyle bir eserin yayımlandığından haberi olmadığını, böyle önemli bir konunun tanınmayan birince işlenmesinin kuşkular verdiğini, Batı'da bu çeşit eserlerin değerleri herkeşe onaylanmış eleştirmenler ya da dallarının bilginlerince üstlenildiğini belirterek, adsız sansız kim ve neci olduğu bilinmeyen birinin bu girişimini büyük bir "cüret" olarak nitelendirir. Mehmet Rauf, "dilsiz ve sağır" öğrenci topluluklarına karşı konuşan bir öğretmenin yazacağı edebiyat tarihinin ancak bu kadar olabileceğini ifade ederek sözünü, bizi yine şaşkırtan ve Fazıl Ahmed'de de gördüğümüz tanıdık bir açıklamayla tamamlar: "Bu fikir ve hükmün, henüz kitap okunmak için açılmadan şöyle bir göz gezdir-

mekle hâsıl olmuş bir şey olduğunu münsifane itiraf etmeyi edebî vicdanımın borcu addederim."

İsmail Habib, adı geçen yazılara topluca verdiği karşılıklarda, özellikle M. Rauf'u seçer; kitabın yayımlandığını şimdiye dek duymamış olmasını ünlü bir edebiyatçıya yakıştıramadığını söyler; tanınmamışlık ve yeteneksizlik savlarını da Ahmet Haşim'in yazdığını söylediği daha önce anılan yazıyla karşılar: "İsmi ilk defa İstanbul matbuat âleminde duyulan, fakat eserinin büyük değeri ile birdenbire önem kazanan İsmail Habib (...) şaşkırtıcı biçimde etkin, eleştirci bir zekâ, her türlü duyuş ve anlayışla donanmış bir sanatçı, az bulunur bir üslûpcu ve bütün bunların üstünde hiç bir zümre ve amaç esir olmayan bozulması olanak dışı bir vicdan sahibidir. Bu bağımsızlıktan doğan ve esere hâkim olan cesaret bazı resmî şair, âlim ve edibleri hayret ettirmiş ve kızdırmıştır. Bir fikir eseri için bundan daha güzel nasıl bir fazilet düşünülebilir? (...) Temiz bir âlem-i fikrin şafaklarından geldiği hissedilen Teceddüt Tarihi yazarı, Türk edebiyatının son yüzyıldaki gelişimini bugünün hırsları, kıskançlıkları, menfaatleriyle kavru lan bir adam gibi değil, yarının tarafsız bir düşünürü gibi incelemek istemiştir." Bu türden eserleri "âlim ve üstadlar"ın yazması gerektiği yolundaki sözlere de, "Hakkınız var, ama ne yapalım ki yazmadılar. Demek ki bizde böyeleri yok ya da varsa daha önemli şeylerle uğraşıyorlar (...). Benim tek ilmin, bizde henüz ilim olmadığını bilmekten ileri gitmedi," karşılığını verir.

Bu tartışmaların, gerçekten en ağırbaşlısı ve en çok sözü edilmesi gerekeni Cenab Şahabettin'in kaleminden çıkar: "Doğuya ve

daha çok Batı'ya ait geniş edebiyat bilgisi ve kuvvetli zekâsının hamleleriyle Cenab, karşı tarafın alelade bir polemik mahiyeti taşıyan saldırılarına ötünde, soğukkanlı, ağırbaşlı ve doyurucu bir tavırla konuşur. "(Kenan Akyüz, Batı Tesirindeki Türk Şiiri Antolojisi). Onun bu özelliği, adı geçen edebiyat tarihi konusunda da görülür. Cenab Şahabettin, birinci yazısına bir açık mektup biçimi vermiş ve İsmail Habib'in eleştirilerinde kendi duygu ve beğenisini ölçü aldığını, üstelik de kesin hükümlere vardığını söyleyerek, "Bu durumda çalışmanız heveskâr (amatör) kişiliğinden sıyrılmıyor. Çünkü duygusal eleştiri, kesinlikle taraf tutucudur; kuşkusuz sevdiğimiz sanatçıların eserleri

gerçek değerlerinden daha yüksek ve sevmediklerimize zinkî daha az değerli görünür. İzlenimlerimize dayalı hükümlerimizde sempati ve antipatinin payı vardır ve böyle hükümlerde çok kez haksızlık yapılır. Bu yüzden elden geldiğince tarafsız olmaya çalışmaktan başka kesin hükümlerden kendini alamayan kimse her şey, hattâ peygamber olabilir, fakat gerçek bir eleştirmen ve öncelikle istenilen bir tarihçi olamaz. Gerçeği bozmadan kesin sonuçlara varmak isterseniz eleştirilerinizde duygunuzu susturacaksınız, beğeni dalgalanmalarının üstündeki bir gözleme tepesinden eleştiri konunuza bakacaksınız; araştırı ve yoklayışınız bütününü objektif biçimde yürüttüğü sürece yalnız bilginiz ve aklınız çalışacak, kalbinize hiç uğramaksızın hükmünüz ancak beyninizden çıkacak! Kararınıza duygunun payı hiç karışmayacak," der. Cenab'a göre, edebiyatın tarihçisiyle eleştiricisine ancak eserlerle uğraşmak ve eseri yaratan sanatçıların hayatını yalnız

(Sayfayı çeviriniz)

eserleri açıklamak gerektiğinde ele almak yakışı; edebî eleştiri ve edebiyat tarihi, sanatı ilgilendirmeyen şeylerden uzak kalarak istenilen yüksekliklere erişir. "Sizin gibi iyiniyetini ve olgunluğunu eserinde gösteren biri 'Ben serbestçe gönlümün dilediği kararları vereyim, kimse hükümlerime karışamaz!' diyemez! Çünkü hiç bir eleştirmene arşınına göre bez vermezler."

Cenab, İsmail Habib'in eser üstüne değerlendirmeyi halkın yapması gerektiği yollu sözlerini de benimsemez: "Sanat eserinin gerçek değerini belirlemede onları da yanılmaz ölçü saymadığımı belirteceğim. Güzel sanatlar konusunda halkın sesi her zaman hakkın sesi değildir." Daha sonra sözü Servet-i Fünûn'a getirir: "Hatırlamak gerekir ki biz en ağır baskular altında ezilmiş bir edebiyat kuşağıyız; bizim dilimiz bütün kuvveti ile söylememek için kösteklenmiş kımıldanama-

yan bir ögeydi; ancak ikiyüzlülüğün ve sessizliğin gelişmesini isteyen bir devirde baskının azalttığı bir ilham ile yazdık. (...) O zamanki yazılarımız gözlemini, gençliğini, özete güzelliğinin bir büyük kısmını baskıcı operatörler elinde bırakmış birer 'malûl gazî'dir!.. (...) O emeğe çok kusur bağışlanmak ve Servet-i Fünûn ailesi bireylelerinden çoğu hakkında uygun gördüğünüz sert eleştirilere yer vermemek gerekirdi. (...) Arkadaşlarıma göre ben yine de ucuz kurtulmuş sayılırım. Hem de ben alkış ve ıslık bayramlarında öyle kişiler dinlemişimdir ki, hiçbir ses artık beni şaşırtıcı ve üzücü olamaz. Eğer bu her şeyi hoşgörücülük gücünü kazanmasaydım, hakkımdaki dedi-kodular çoktan beri beni Hayim Naum Bey'in 'darütedavi'sine (hastahanesine) götürürdü."

Cenab, ayrıca yazarın sanatçılarımızı iki bölüme ayırdığını, bunlardan birin-

de kusurlara, ötekilerinde başarılarla değindiğini, bu ikincilere yapılanı fazladan bir yorgunluk saydığını, bu yolu Muallim Naci'nin de kullandığını, ama İsmail Habib'in çağdaşı Avrupalı 'meslektaşları'nın bu tutumu çoktan bıraktıklarını; kitabında kimi yazara çok, kimineyse az yer verildiğini belirtir; önemli saydığı bazı yazar ve şairlerinin bütünüyle unutulduğunu vurgular ve yeni düzeltmelerle bu 'küçük kusurların' ortadan kaldırılacağı umudunda olduğunu ekleyerek ilk yazısını bitirir.

Aşağı yukarı İsmail Habib, biraz daha saygılı bir tarzda, öncekilere verdiği karşılıkları yineler; bazı yerlerde Cenab'ın yanıldığını, sözü gelişme olmaksızın uzatarak, yerine oturmamış gözükten "Değil mi üstad" "Ne kadar kudretlisiniz Cenab Bey!", "Kitabı eleştirdiğinizdeki tavrınıza gelince: Bunda da ayrı bir zekâ âbidesi yaratmışsınız Cenab Beyefendi"lerle ve Osmanlı "ri-

cali"ne uyan yapmacıklık yaklaşımlarla ve çok yerde günümüz anlayışına bütün bütüne ters düşen eda ile konuşur.

Cenab, ikinci yazısında aynı konuyu kesilmeden sürdürmekte ve daha da geliştirmektedir: "Serzenişlerinizde belki haklı belki de haksızsınız. Haklıysanız öfkelenmem yersiz ve zararlı olur, elimden gelirse mesleğimi yeniden düzenlemeliyim. Haksızsanız, benim anlayışına göre size kıymalı değil acımalıyım." Şiirlerinde "yalan" bulunduğunu söylemiş sayarak, sanatın "yalan"la "doğru" konusunun dışında olduğunu hatırlatır İsmail Habib'e ve Fuzûlî'nin "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır" mısraını yazıldığından başka biçimde düşünmek gerektiğini, bir şairin, "Dünya tükenir, yalan şairin, "Dünya tükenir, yalan tükenmez/ Sermaye-i şâirân tükenmez" sözlerini de aynı ölçüyle almak gerektiğini belirtir. Ona göre sanatta ancak "çirkin"e yalan denilebilir: "Güzellik onları gören gözlerdedir, şairin içtenliği de onu içten sayacak yüreklere ısmarlanmıştır."

Bizi bu tartışma yazılarında şaşırtan şeylerden birisi, özellikle İsmail Habib'in, eleştirileri "medih ve hiciv" sözleriyle alması oldu. Kesinlikle "hiciv" sayılamayacak olan Cenab'ın ilk yazısına bu sıfatı vermesini anlamakta güçlük çektik. Sonra da "Yaşadığı çağın resmî ideolojisini samimiyetle benimseyen 'teceddüt' şîşî Osmanlı aydını" (Cemil Meriç, Bu Ülke) tanımını, oldukça yerinde bulduk. Şunu da önemle belirtelim ki, elli yıllık bir geçmiş, bize toplum ve düşünce yaşamımızda aşılacak yolları, Türk Yenileşme Edebiyatı Tarihi üzerindeki tartışmaları hatırlamakla da gösterebilmektedir.

MELİH CEVDET ANDAY

(Devam)

kişi olarak bakılmaktadır. Bana gelince, kimi şiirlerimde birtakım düşünceleri kullandığım doğrudur, sözgelişi Troya Önünde Atlar şiirimde "zamanın olmadığı" tema'sını işlemek istedim. Ne var ki, bir şiirde düşünce, şiirin değerlendirilmesi için işe yaramaz, şiirin yazılmasına yarayan bir etki gücüdür o, o kadar. Ama gene de söyleyeyim, bir düşünce işi olarak bakırım şiire, sorunuzun nedeni bu olsa gerektir.

Son dönemdeki şiirlerinizde ölüm temasına sık sık rastlanıyor. Her hangi bir nedeni var mı?

Bir ozan, bütün insanlara seslenmek istiyorsa, "ölüm" konusunu ele almalıdır diyebilirim, çünkü ölüm korkusu her zaman, her

yerde insanların başta gelen ortak duygusu olmuştur. Aşk bile onun gibi değildir, aşkın egemen olduğu, olmadığı dönemler yaşanmıştır çünkü. Ama ölüm korkusu duymadan yaşadığı olmamıştır hiç. Şu sözlerimle, ölüm konusunu ele alış nedenimi açıkladığım sanılmaması. Konusu ölüm ya da yaşamak olmuş, şiir aynı etkiyi bırakır. Bununla birlikte açılmışken sürdürülem sözümüzü, ölüm konusu zaman zaman mod olmuş, zaman zaman unutulmuştur. Sözgelişi Cahit Sıtkı Tarancı, ölüm konusuna düşkündü, sakın ölümü düşünürdü boyuna sanmayın, hiç düşünmezdi, ama onun için gözde bir konuydu ölüm konusu, kalemini daha kıvrak kullanırdı o konuda. Bunun arkasından "yaşama sevinci" moda konu oldu idi. Diyeceğim, bunlar, o zamanın kendi duygusal özelliğine göre değil de, çağın getirdiği değerlendirmelere

göre öne çıkar. Ben ölüm konusuna, onu yaşamla karışık görme açısından bakmayı denedim. Yaşamın bir parçası gibi. Yukarıda değindiğim "zaman" teması da bunun içine girer.

Su anki çalışmalarınız ve geleceğe dönük tasarılarınız nelerdir?

Bu yıl yalnızca şiirle uğraşmak istiyorum, belki yıl sonuna doğru yeni bir şiir kitabı çıkarırım. "Teknenin Ölümü" adlı kitabımın baş tarafındaki yedişer dize ve üçer kıtadan kurulu şiirler biçiminde daha epey yazmak niyetindeyim. Doğrusu o biçim güç gelmedi değil bana, ama işte bu güçlük heves veriyor çalışmaya. Cumhuriyet'e yazıyorum, yazmayı sürdürüleceğim. Çeviri ile uğraşmayacağım. Belki kendim için küçük bir oyun yazarım. İşte böyle.

ZEYNEP ORAL

GÜLTEKİN TARI

